

گزارشی از فهرست مستند اسامی نویسندگان عربستان

نویسنده: نصر اصفهانی، اباذر
اطلاع رسانی و کتابداری :: آینه پژوهش :: بهمن و اسفند 1389 - شماره 126
از 69 تا 73
آدرس ثابت : <http://www.noormags.com/view/fa/articlepage/752888>

دانلود شده توسط : کتابخانه مرکز تحقیقات حج حوزه نمایندگی ولی فقیه
تاریخ دانلود : 1393/07/05 08:33:47

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

گزارشی از فهرست مستند اسامی نویسندگان عربستان

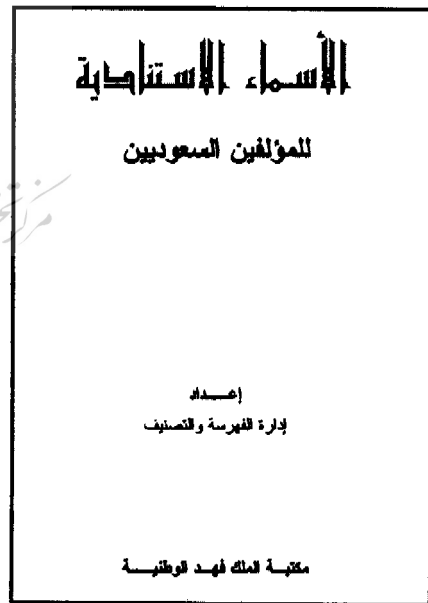
اباذر نصر اصفهانی

کتابخانه ملی ملک فهد کتابی با مشخصات زیر، شامل اسامی هفت هزار نویسنده عربستان سعودی منتشر کرده است:
الاسماء الاستنادية للمؤلفين السعوديين؛ اعداد ادارة
الفهرسة والتصنيف؛ الرياض: مكتبة الملك فهد الوطنية،
۱۴۲۹ ق/ ۲۰۰۹ م، ۴۹۶+۱۰۳ ص.

علی بن سلیمان الصوینع، رئیس کتابخانه ملی ملک فهد، در مقدمه ای بر این اثر، نکات مهمی آورده و این اثر را از جمله کتاب های با ساختار کارآمد در جهان اسلام معرفی کرده است. چاپ و انتشار این اثر بهانه ای شد تا ضمن معرفی آن، به یکی از طرح های زیربنایی فرهنگ جوامع به ویژه فرهنگ اسلامی اشاره کنیم.

از وقتی یونسکو به همه کشورهای پیشنهاد کرد توسعه و مدرنیسم، منوط به سامان دهی زیرساخت ها است، حداقل طرح های شخصیت شناسی (who's who)، کتابشناسی (Bibliography) و دایرة المعارف نگاری (Encyclopedia)، به عنوان زیرساخت در فرهنگ هر جامعه شکل گرفت. متفکران و مدیران ارشد جوامع از اوایل قرن بیستم کار را آغاز کردند و مؤسساتی برای پیشبرد این پروژه ها و تدوین دستاوردها تأسیس شد. همانگونه که در اقتصاد، با تجمیع و سامان دهی منابع مالی اولیه و سرمایه گذاری، می توان به اهداف جدید دست یافت، در فرهنگ نیز دانشمندان، منابع مکتوب، و کارنامه علمی سرمایه ملی، ولی معنوی یک جامعه اند و با تجمیع و سامان دهی آنها می توان به توسعه اجتماعی و فرهنگی دست یافت.

فرهیبختگان، مغزها و دانشمندان به عنوان سرمایه معنوی، نیاز به بازشناسی، شخصیت شناسی و معرفی آنان به اقشار خود جامعه و نیز معرفی به خارج از کشور دارند؛ در واقع مثل معادنی هستند که باید استخراج و تبدیل به کالاهای قابل مصرف شوند.

الاسماء الاستنادية للمؤلفين السعوديين؛ اعداد ادارة
الفهرسة والتصنيف؛ الرياض: مكتبة الملك فهد الوطنية،
۱۴۲۹ ق/ ۲۰۰۹ م، ۴۹۶+۱۰۳ ص.

معمولاً بازشناسی و معرفی نخبگان یک ملت، چند مرحله دارد: مرحله نخست، یافتن اسامی افراد در گذشته از روی منابع مکتوب یا غیر مکتوب مثل سنگ مقابر و سکه ها و امثال اینهاست، و یافتن اسامی افراد زنده از منابعی مثل اسناد ثبتی است. مرحله دوم، ثبت انواع ضبطهای یک نام است و تعیین سال تولد و وفات.

مرحله سوم تألیف زندگی نامه عمومی یا معرفی مراحل زندگی شخص است و بالاخره آخرین مرحله، بررسی عقاید و افکار و تحلیل آثار و کارنامه او است.

مرحله نخست را اصطلاحاً «مستندسازی نام» می گویند. متأسفانه اطلاعات ما از اسامی پژوهشگران و نویسندگان جهان عرب اندک است؛ زیرا همه کشورهای عربی تا کنون، نام های نخبگان خود را مستندسازی و منتشر نکرده اند. پیش از همه دو تن از پژوهشگران مصری به نام های شعبان عبدالعزیز خلیفه و محمد عوض العایدی فهرست مستند نام های شخصیت های قدیمی در فرهنگ عربی و اسلامی را در دو جلد با عنوان مداخل الاسماء العربیة القدیمة، در سال ۱۴۱۶ ق منتشر کردند و عربستان سعودی، دومین کشور عربی بود که فهرست اسامی خود را در سال ۱۴۱۹ ق منتشر کرد. بسیاری از کشورهای جهان عرب هنوز چنین فهرستی تولید نکرده اند.

به دستور پادشاه عربستان در سال ۱۴۱۰ ق، طرح مستندسازی نام های مؤلفان عربستانی آغاز شد و ویراست اول آن ظرف هشت سال آماده چاپ شد و منتشر گردید. در مقایسه با کشور ما، در ایران فاصله زمانی بین شروع پروژه و انتشار آن، چند دهه طول کشید؛ البته ایران زودتر پروژه را شروع کرد و این نکته نشانگر پیشرفت افزون تر آن در منطقه و در بین کشورهای اسلامی است.

پژوهشگران عربستانی در تولید مستند مشاهیر کشورشان، با مطالعه نود عنوان کتاب، سعی کرده اند به اطلاعات مؤلفان داخلی و خارجی، قدیمی و جدید دست پیدا کنند. از مطلع سده چهاردهم قمری که چاپ و نشر در عربستان سعودی راه اندازی شد، اسامی مندرج در آثار منتشر شده، گردآوری شد؛ به ویژه منابع مرجع، مثل کتابشناسی ها به دلیل اتمام و استحکام آنها... سرانجام چاپ نخست این اثر در سال ۱۴۱۹ ق با سه هزار نام منتشر شد.

هدف از اجرای این پروژه، سامان دهی نام های مؤلفان در فهرست های مختلف مثل کتابشناسی ها، مأخذشناسی ها و بالاخره در همه پروژه های مرجع و فهرست نگاری است؛ به ویژه بازشناسی نام های مشابه و نیز دسترسی به نام اصلی در افرادی که نام مستعار دارند یا چند اسمی اند، فقط از این طریق ممکن است. نام های عربی در مقایسه با نام های دیگر ملل و اقوام،

دشواری های فراوان تر دارند. در دوره جدید در غرب نام کوچک یا فامیلی در کنار اسم هر فرد قرار گرفت. ایرانیان هم از سال ۱۳۰۶ ش سازمان ثبت اسناد را تأسیس کردند و ثبت فامیلی در کنار اسم ها را آغاز نمودند؛ چون فامیلی طبقه بندی افراد را آسان تر می سازد و بازیابی نام ها آسان تر می شود. اما مشکلاتی که اسامی عربی دارند، ریشه در این نکات دارد:

- فامیل ندارند و به جای فامیل، اسم پدر، یا اسم مادر یا اسم محل تولد به جای فامیل قرار می گیرد.

- محل تولد به جای فامیل قرار می گیرد.

- یک اسم، به صورت دو جزئی، سه جزئی، چهار جزئی و پنج جزئی ضبط می شود؛ یعنی نام پدر، پدربزرگ، جد اعلی، نام مادر و مانند آن به اجزای اسم افزوده می شود.

مهم این است که هیچ قاعده مشخصی وجود ندارد که به جایی ختم شود.

در ایران، عرف پژوهشگران در سال های اخیر اینگونه شده که به سه جزء بسنده می کنند و اسامی با اجزای بیشتر را راجعی می کنند.

- مشکل دیگر افزودن نسبت، القاب و کنیه ها به اسم است؛ به ویژه اینکه گاه لقب یا کنیه شهر، مدخل اسم می شود.

- معمولاً نویسندگان در کشورهای عربی نام مستعار دارند؛ آن هم چند نام.

- گاه در اسم های جزئی، یک یا چند جزء که در وسط قرار گرفته، حذف شده و جزء بعدی به جای آن می نشیند؛ مثلاً در اسم علی حسن حسین، حسن که نام پدر علی است، حذف و به جای آن حسین که نام پدربزرگ علی است، می آید: علی حسین. تشخیص اینکه این فرد به نام علی حسین همان علی حسن است، بسیار مشکل است.

به دلیل وجود این مشکلات، ضبط نام های عربی و استفاده از اسم در انواع پروژه ها بسیار دشوار است؛ اما در مستندسازی، پاره ای از این مشکلات مرتفع می گردد و مثلاً معلوم می کند کدام جزء نام پدر و کدام جزء نام لقب است.

اهمیت

فهرست نام های مستند شده، سودمندی ها و فواید فراوان دارد؛ بعضی از اینها در مقدمه این اثر ذکر شده است. مراکز اطلاع رسانی، کتابخانه ها و بایگانی ها در فرایندهای ذخیره سازی و بایگانی، طبقه بندی و تنظیم و سرانجام در بازیافت و فراخوانی مواد خود، به نام های مستند نیاز جدی دارند. اطلاعات زیر نام ها یا نمایه های موضوعی دسته بندی می شوند و نام ها یا نمایه ها، شناسه و مدخل دسته ای از اطلاعات هستند. بنابراین اگر مدخل

و شناسه به خوبی ثبت نگردد و اشتباه نوشته شود، کاربران نمی‌توانند از طریق آن شناسه‌ها به اهداف خود برسند و نیازهای خود را تأمین نمایند. مهم‌تر اینکه: اگر رویه واحدی نباشد و هر کتابخانه یا مرکز اطلاع‌رسانی، خط مشی ویژه‌ای نداشته باشد، کاربران به زحمت می‌افتند. تصور کنید کتابخانه A، آثاری از ابن سینا را زیر نام ابوعلی سینا طبقه‌بندی کند، کتابخانه B در همان شهر، آثار دیگر او را زیر نام ابن سینا بیاورد، و بالاخره کتابخانه‌های C و D آثار او را زیر نام حسین بن عبدالله طبقه‌بندی کنند؛ کاربری برای مطالعه در کتابخانه A، اطلاعات مورد نظرش را آنجا پیدا کند و برای تکمیل اطلاعات خود در کتابخانه B، به سراغ همان شناسه برود، ولی هیچ مطلوبی نیابد؛ همچنین در کتابخانه‌های C و D. نتیجه اینکه: انبوهی از اطلاعات از منظر و دید کاربران مخفی می‌ماند.

از ابتدای راه‌اندازی طرح مستندسازی نام، در اکثر کشورها نهادهایی مثل کتابخانه ملی متصدی و مسئول اجرای این پروژه شدند؛ زیرا کتابخانه‌های ملی نسبت به نهادهای دیگر اطلاعات بیشتری در اختیار دارند؛ لذا بر شماری و جستجوی آنها کامل‌تر است. در این طرح هرچه بررسی و استقرا بیشتر باشد و افراد بیشتری شناسایی و در قلمرو آورده شوند، هم کسب آبرو برای کل کشور است و هم پژوهشگران دقیق‌تر راهنمایی می‌شوند و به اطلاعات افزون‌تر دست می‌یابند؛ به عبارت دیگر این پروژه از یک منظر کارآمدی کلان دارد و قلمرو و طول و عرض فرهنگ ملی را نشان می‌دهد و از طرف دیگر، اطلاعات درون فرهنگی را نشان می‌دهد و مدخلی برای رسیدن به اطلاعات جزئی است.

مقایسه فهرست اسامی نخبگان جوامع، اولاً نشانگر پیشینه تمدنی و فرهنگی و ثانیاً توسعه یافتگی در قرون معاصر است؛ برای مثال فهرست عربستان سعودی شامل هفت هزار نام است، ولی فهرست ایران شامل حدود هشتاد هزار نام است؛ یعنی آمار اسامی مندرج در مستند مشاهیر ایران، تقریباً دوازده برابر عربستان است.

تعریف

مستندسازی در جوامع بین‌المللی به «Authority Control» معروف است و در جهان عرب از آنها به «استنادیه اسامی» و فهرست آنها، «الاسامی الاستنادیه» یاد می‌شود. مستندسازی نام‌ها، یعنی اسامی مطابق ضوابط و قواعد خاصی ثبت و نوشته شوند، به طوری که به عنوان شناسه قابل استفاده باشند؛ برای این منظور، نهادهایی مثل «ایفلا» ضوابط و قواعد مشترکی برای همه کشورهای جهان تصویب و ابلاغ کرده‌اند تا رویه و شیوه واحدی برای همه مراکز فهرست‌نویسی اجرا شود.

در واقع، مستندسازی شامل این کارهاست: شناسایی نام‌های نخبگان مطابق ضوابط مصوب و تعیین شده، مثلاً در عربستان نخبه به کسی گفته می‌شود که کتابی به صورت تألیف، ترجمه، شرح یا تصحیح چاپ کرده باشد؛ تمییز نام‌های متشابه، اتمام نام‌های ناقص، بازشناسی نام مستعار از نام حقیقی، ارجاع نام‌های مستعار و غیرمشهور اشهر، ضبط حالت‌های مختلف یک نام و تعیین نام اصلی، ضبط تاریخ تولد و وفات و گاه ملیت شخص.

مقایسه با مستند ایرانی

کتابخانه ملی ایران، مسئول مستندسازی نام‌های نخبگان در ایران است و گروه مستندسازی تاکنون در سه نوبت در سال‌های ۱۳۵۶، ۱۳۷۶ و ۱۳۸۲، نتیجه کارش را در کتابی به نام فهرست اسامی مشاهیر و مؤلفان منتشر کرده است.

از سال ۱۳۴۸، واحد مستند مشاهیر در کتابخانه ملی ایران برای تدوین این فهرست تأسیس شد. این اقدام در شرایطی بود که هیچ یک از کشورهای منطقه چنین زمینه‌ای نداشتند و حتی برخی از کشورهای اروپایی هنوز فاقد مرکز مستندنگاری بودند؛ ولی ایران از نظر فرهنگی، چاپ و نشر و کتابداری به مرتبه‌ای از رشد رسیده بود که ضرورت این پروژه احساس می‌شد. هدف اولیه از تأسیس این واحد، سامان‌دهی ضبط و ثبت نام‌های مورد نیاز بخش فهرست‌نویسی کتابخانه ملی بود. می‌خواستند فهرستی شامل نویسندگان، مترجمان، مؤلفان، مصححان، هنرمندان، مخترعان و دیگر مشاهیر، اعم از زن و مرد تدوین کنند تا کتاب‌های موجود در کتابخانه ملی به خوبی طبقه‌بندی و فهرست‌نویسی شود.

سرانجام هشت سال بعد از تأسیس واحد، نخستین تولید این واحد به نام فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان در سال ۱۳۵۶ به چاپ رسید. در سال ۱۳۷۲ نوسا (شرکت نرم‌افزار و سخت‌افزار در ایران) رایانه‌ای کردن و تعویض حروف چینی و رفع برخی اغلاط و درج اسامی جدید را پذیرفت و قراردادی بین کتابخانه ملی و نوسا منعقد شد و سرانجام در ۱۳۷۶ چاپ دوم فهرست عرضه شد؛ البته همراه با دیسک فشرده با برنامه پارس آذرخش.

مسئولیت ویراستاری، بازبینی و نظارت این پروژه را کامران فانی، پوری سلطانی، مرضیه هدایت، شهره دریایی، معصومه حریری زاده، فیروزه معنوی و سرناز کسرائی برعهده داشتند. این نام‌ها در مقدمه مذکور آمده است؛ اما متأسفانه فهرست عربستان فاقد نام مسئولان پروژه است و فقط نام مدیر کتابخانه ملی ملک فهد آمده است؛ همچنین فهرست عربستان هنوز از حاشیه‌های فنی مثل سی دی یا قابلیت عرضه در برنامه‌های کتابداری تهی است.

توسعه حرفه مستندسازی

گاه تصور می شود مستندسازی حرفه کوچکی است که توسط بخش فهرست نویسی به کار گرفته می شود؛ در هر کتابخانه، بخش فهرست نویسی وجود دارد که مسئول طبقه بندی کتب و سامان دهی منابع است. این بخش مؤظف است از مستندسازی و نمایه سازی استفاده کند.

اما در سال های اخیر همانگونه که نمایه سازی توسعه یافته و غیر از فهرست نویسان و کتابداران، دیگر پژوهشگران هم از آن استفاده می کنند، از مستندسازی و فهرست های مستند شده نیز در عرصه های مختلف استفاده می شود.

منابع

برای شناسایی اسامی نخبگان سعودی از نود عنوان کتاب استفاده شده است. بسیاری از این منابع، تراجم عمومی است؛ یعنی کتابی که زندگینامه جمعی افراد است. این منابع در ابتدای کتاب معرفی و فهرست شده اند. برخی از اینها عبارت اند از:

- ادباء السعودیون: ترجمات شاملة لسبعة وعشرين ادیباً؛ حسین مصطفی ابراهیم، ۱۴۱۴ ق.

- الحركة الادیبة والثقافية فی منطقة جازان؛ حجاب بن یحیی الحازمی، ۱۴۲۴ ق.

- دلیل اعضاء جمعية المكتبات والمعلومات السعودية؛ جمعية المكتبات والمعلومات السعودية، ۱۴۲۴ ق.

- دلیل اعضاء هیئة التدیس السعودیین العالم الدرأسی؛ جامعة الملك سعود، ۱۴۲۷ ق.

- دلیل الكاتب السعودی؛ الجمعية العربية للثقافة والفنون، ۱۴۰۴ ق.

- شعراء العصر الحدیث فی جزيرة العرب؛ عبدالکریم بن حمد الحقیل، ۱۴۱۳ ق.

- علماء نجد خلال ستة قرون؛ عبدالله بن عبدالرحمن البسام، ۱۳۹۸ ق.

- لطائف الاخبار ونوادر الآثار؛ ۱۴۲۰ ق.

- معجم اسبار للنساء السعودیات؛ اسبار للدراسات والبحوث والاعلام، ۱۴۱۸ ق.

- معجم الكتاب والمؤلفین فی المملكة العربية السعودية؛ الدائرة للاعلام المحدودة، ۱۴۱۳ ق.

- من مشاهیر الجزيرة العربية من عام ۷۰۰ ق الی عام ۱۴۱۹ ق؛ ۱۴۱۹ ق.

- موسوعة اسبار للعلماء والمتخصصین فی الشریعة الاسلامیة فی المملكة العربية السعودية؛ اسبار للدراسات والبحوث والاعلام، ۱۴۱۹ ق.

یکی از تفاوت های بسیار مهم فهرست ایران با فهرست عربستان، مقدمه فنی و علمی است. مقدمه علمی ایران (منظور فهرست مستند ایران) چند برابر و مشتمل بر مطالب علمی بسیار راهگشا است، ولی فهرست عربستان کوتاه و ابتدایی است. فهرست ایرانی، انواع نام های ملت ها و جوامع و اقشار را دسته بندی و ویژگی های هر یک را تحلیل و قواعد و ضوابط هر دسته را در اختیار محققان قرار داده است.

حجم در فهرست هم قابل توجه است. فهرست عربستان شامل هفت هزار نام و فهرست ایران هشتاد هزار نام است؛ یعنی فهرست ایران دوازده برابر بیشتر دارد. البته فهرست عربستان فقط شامل نام شخصیت های عربستان سعودی است، ولی فهرست ایرانی همه نام هایی که کتابداران ایران به نحوی با آن سر و کار دارند، در خود جای داده است.

کتاب های منتشر شده در کشورهای اروپایی در رشته های مختلف که به نام کتابخانه های ایران وارد شده، ضرورتاً باید طبقه بندی شده، در قفسه جای گیرند و مشمول خدمات کتابداری قرار گیرند؛ همچنین نام های پدید آورندگان آنها در قلمرو آمده، فهرست ایرانی شامل اینها هم می شود؛ از این رو حجم فهرست ایرانی بسیار بالا رفته است؛ البته نام های ایرانی به دلیل چند برابر بودن جمعیت ایران نسبت به عربستان و کثرت مراکز علمی و انبوهی نویسندگان ایرانی، قطعاً چند برابر فهرست عربستان است، ولی آمار دقیق در دست نیست.

تفاوت دیگر در ساختار است: اولاً منابع، ذیل آن در فهرست ایرانی نیامده است. البته روی برگه هایی بایگانی شده آمده است، ولی برای جلوگیری از افزایش حجم، منابع نیامده است. بقیه موارد مشابه است؛ یعنی نام اصلی (راجح) با قلم سیاه و درشت تر تایپ شده و زیر آن با یک پله تورفتگی، نام های مرجوع آمده است؛ مثلاً:

ابن رشد، محمد بن احمد (۵۲۰-۵۹۵ ق)

- ابن رشد، ابوالولید محمد بن احمد

ابن رشد الحفید

ابن رشد اندلسی

هر یک از نام های مرجوع در نظام الفبایی با قلم غیر سیاه و معمولی درج شده است و زیر آن با کلمه «نک»، به نام راجح و اصلی ارجاع شده است:

ابن رشد الحفید

نک: ابن رشد، محمد بن احمد

یکی از برجستگی های فهرست ایرانی، آوردن معادل های لاتین در مقابل نام های خارجی است:

آکرت، ارنست (۱۹۰۴-م) Eckert, Ernest R.G.

- نشر الرباحين في التاريخ البد الامين؛ عاتق بن بخيت
البلادي، ۱۴۱۵ ق.

نمونه‌ها

برای بررسی روش پدیدآورندگان این اثر، می‌توان چند نمونه را
تجزیه کرد؛ از این رو تجزیه اولین مدخل درست است. اولین
مدخل به صورت زیر است:

الآسی، عبدالوهاب ابراهیم (۱۳۲۳-۱۴۰۵ ق)

المصدر: معجم الكتاب والمؤلفين في المملكة العربية
السعودية، ۱۴۲۳ ق.

هوية الكتاب المكي، ۱۴۱۴ ق.

الآسی نام مشهورتر این فرد است؛ عبدالوهاب نام اصلی او و
ابراهیم نام پدرش، تاریخ تولد و وفاتش در پراکنش با تعیین نوع سال
(در اینجا قمری) آمده است. منبع این اطلاعات بعد از المصدر
آمده و عنوان دو کتاب با تعیین سال چاپ آنها ذکر شده است.

اما در حرف «ع» یکی از اسامی به صورت زیر است:

عسیری، عمر بن حمود بن فضالة

- آل فضالة، عمر بن حمود بن فضالة

المصدر: لطائف الاخبار ونوادير الآثار، ۱۴۲۰ ق.

آل فضالة نام ارجاعی است؛ یعنی این شخص با این نام هم
خوانده می‌شود، ولی چون کاربرد این نام کمتر و غیر متعارف
است و به صورت نادر استفاده می‌شود، به صورت ارجاعی
معرفی شده است.

نیز در حرف «ف» این اسم به صورت زیر، یعنی ارجاعی
آمده است:

آل فضالة، عمر بن حمود بن فضالة

انظر: عسیری، عمر بن حمود بن فضالة

آل فضالة نام ترجیحی این شخص است که در حرف «ف» با کلمه
انظر (نگاه کنید) به عسیری، عمر بن حمود بن فضالة ارجاع شده است.
اما عسیری، عمر بن حمود نام اصلی و راجح است که در
حرف «ع» معرفی شده و زیر آن اسم مرجوع با علامت «*»
معرفی شده است.

بنابراین اسامی ای که زیر آنها «انظر» آمده، نام راجح نیست و
کاربرد آن دقیق نمی‌باشد، بلکه باید نامی که بعد از کلمه انظر
آمده را استفاده کرد. معلوم می‌شود یک شخص ممکن است
چند نوع اسم داشته باشد: اسم راجح و اسم مرجوح؛ اسم
اصلی و اسم فرعی؛ اسم شهر و اسم غیر مشهور.

ساختار

کتابخانه ملی ملک فهد در الفبایی کردن نام‌ها و تنظیم الفبایی
آنها، تجارب جدید مطرح کرده است. پسوندها یا پیشوندهایی

مثل آن، ابن و ابو، لحاظ نمی‌شود؛ اسمی مثل آل فضالة در
«ف» آمده و در جایگاه فضالة، عمر بن حمود قرار گرفته است.

اگر شخصی نام اصلی (راجح) و نام مرجوح داشته باشد، نام
مرجوح با واژه انظر، به اسم راجح ارجاع می‌شود؛ مثلاً
القصاص، مروان مرجوح است و در حرف «ق» چنین آمده است:

القصاص، مروان

انظر: السبيعي، مروان بن عبدالرحمن القصاص ۱۳۹۴ ق.

در حرف «س»، نام اصلی و راجح، یعنی السبيعي، مروان
بن عبدالرحمن القصاص، اگر «ال» در ابتدا و وسط دو جزء اسم
بیاید، ملحوظ نمی‌شود و در صورت الفبایی، لحاظ نمی‌شود.

به هر حال پژوهشگران ایرانی برای نخستین بار به نام واقعی
نویسندگان عربستان سعودی دست می‌یابند و از سردرگمی‌های
موجود و جاری نجات می‌یابند؛ برای نمونه، ما در ایران نام
نویسنده‌ای را به صورت الفضلی، سعود بن یحیی بن عبدالرحمن ثبت
کرده‌ایم؛ در صورتی که نام اصلی و راجح یا شهر ایشان، آل بویت،
سعود بن یحیی بن عبدالرحمن است. پیداست که تفاوت بسیار است.

در پایان

مستندسازی نام ستون فقرات هر فرهنگ و از پروژه‌های زیربنایی
توسعه اجتماعی و علمی محسوب می‌شود. امید است در ایران
جدی‌تر گرفته شود؛ به ویژه آنکه به فهرست‌های نام‌های متخصصان
در رشته‌های مختلف نیاز مبرم است؛ برای نمونه حقوقدان‌ها و
متخصصان دانش حقوق، معلوم نیست چه کسانی اند؟ آمارهای آنها
چيست؟ و تحولات آماری آنها چگونه است؟ از این رو ضرورت دارد
نهادهای متصدی دانش حقوق، فهرست مستندی از نام‌های آنان را
تدوین و منتشر نمایند. حداقل تأثیر اینگونه فهرست‌ها، آشنایی
جهانیان با اینگونه افراد و استفاده از آنان در عرصه‌های جهانی است.
هم‌اکنون مستندسازی نام‌های فلاسفه ایرانی، فقیهان
مسلمان، متکلمان مسلمان، دانشمندان علوم طبیعی ایران و
هنرمندان ایرانی، یک نیاز و ضرورت جدی است.
مدیران کلان فرهنگی به جای پرداختن به پروژه‌های کم‌خاصیت،
مناسب است به اینگونه پروژه‌های زیربنایی بپردازند.

منابع

۱. الاسماء الاستنادية للمؤلفين السعوديين؛ اعداد ادارة
الفهرسة والتصنيف؛ الرياض: مكتبة الملك فهد الوطنية،
۱۴۲۹ ق/ ۲۰۰۹ م، ص ۱۰۳-۴۹۶.
۲. فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان؛ سازمان
اسناد و کتابخانه ملی ایران؛ به کوشش مرضیه هدایت و شهره
دریایی؛ ۲ ج، ویراست سوم، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه
ملی ایران، ۱۳۸۲.